

Standpunt oriënteringsproef (19 april 2012)

Goedgekeurd op AV 19 april 2012

Het oriënteringsproces van scholieren en studenten verdient meer aandacht dan het momenteel krijgt. VVS stelt in dit document een systeem van twee progressieve oriënteringsproeven voor, dat onderdeel kan uitmaken van de begeleiding van dit proces. We benadrukken het belang van een duidelijke communicatie naar alle betrokken partijen, het vrijblijvende karakter van de resultaten en bovenal de essentiële begeleiding die aan deze proeven gekoppeld moet zijn.

1. OVER HET ORIËNTERINGSPROCES

De Vlaamse Vereniging van Studenten (VVS) werkte onlangs een standpunt uit over oriëntering in het hoger onderwijs. VVS geeft daarin aan dat het oriënteringsproces van vele beginnende studenten niet vlekkeloos verloopt en dat er actie moet ondernomen worden. Om te beginnen is er nood aan duidelijke en overzichtelijke informatie over alle mogelijkheden in het hoger onderwijs. Daarnaast is het belangrijk om een systeem van studievoortgangsbewaking te ontwikkelen dat op maat toe te passen is. Elke student wordt dan individueel begeleid als het moeilijk wordt en kan ondersteund worden bij zijn of haar keuzes. Ook heroriëntering is van groot belang. Studenten die het niet goed doen in een bepaalde richting moeten zicht hebben op de mogelijkheden die voor hen open liggen, zoals een alternatief traject of heroriëntering naar een nieuwe richting.

We spreken in dit standpunt ook over ondersteunde responsabilisering bij de studiekeuze van leerlingen en studenten. Hiermee wordt bedoeld dat de verantwoordelijkheid voor de keuze bij de leerling of student ligt, maar dat de school of instelling voor hoger onderwijs daarbij de nodige ondersteuning moet bieden. Het keuzeprocess moet voldoende begeleid worden om een waardevolle en efficiënte oriëntering te verwezenlijken.

In haar standpunt spreekt VVS enkel over oriëntering en heroriëntering in het hoger onderwijs, maar we willen ook inzetten op een volwaardig oriënteringstraject in het secundair onderwijs. Aanvullend op het standpunt van de Vlaamse Scholierenkoepel (VSK) zullen we hier aangeven hoe wij een oriënteringsproef, als onderdeel van dit oriënteringsproces, ideaal zouden zien. We willen toch nog even benadrukken dat een oriënteringsproef geen excuus mag zijn voor een mank lopend oriënteringsbeleid. De proeven vormen slechts een onderdeel van een geïntegreerd oriënteringsproces door de verschillende onderwijsfasen heen.

2. DOELEN

Voordat we ingaan op de details van de voorgestelde oriënteringsproces, willen we eerst ingaan op een aantal essentiële aandachtspunten en doelen van de oriënteringsproeven en –gesprekken.

Over het oriënteringsproces en de proeven die daar deel van uitmaken moet duidelijk en ondubbelzinnig gecommuniceerd worden met leerlingen en hun ouders. Zo moet duidelijk gemaakt worden dat de proeven verplicht zijn, maar dat het resultaat op geen enkele manier bindend is. De resultaten worden enkel aan de leerling persoonlijk

meegedeeld in een opvolgingsgesprek en zeker niet collectief besproken. Daarnaast moet er voldoende informatie aangeboden worden over mogelijke studie- en beroepsmogelijkheden na het secundair onderwijs. Een goed evenwicht tussen verschillende inhoudelijke gebieden, en tussen professioneel en academisch onderwijs is essentieel om een correct beeld te krijgen van het aanbod en eventuele vooroordelen weg te werken.

We vinden het belangrijk dat leerlingen zich door de uitkomsten van deze proef niet in een bepaalde richting gedwongen voelen. De proef moet een stimulans zijn om na te denken over een hogere studie. De resultaten zijn slechts een aanleiding tot het gesprek over studiekeuze, gevoerd tussen leerling en gespecialiseerde mensen. De leerling blijft altijd verantwoordelijk voor zijn eigen studiekeuze en moet daarin voldoende vrijheid kunnen ervaren. De proeven en het gesprek moeten de leerling een realistisch beeld geven van zijn of haar mogelijkheden in het hoger onderwijs.

3. OVER DE ORIËTERINGSPROEVEN

VVS stelt twee verschillende, progressief opgestelde oriënteringsproeven voor. Een algemene oriëntering vindt plaats op het einde van de tweede graad van het secundair onderwijs; een domeinspecifieke oriënteringsproef wordt bewaard voor het zesde jaar. We willen hier al stellen dat de proef niet mag aanvoelen als een extra belasting, maar moet fungeren als 'windwijzer' voor welke richtingen de leerling interesse en potentieel toont.

VVS wil de algemene oriënteringsproef al vroeg aanbieden om leerlingen de kans te bieden reeds in de derde graad van het secundair onderwijs zichzelf beter te leren kennen. Ze kunnen dan al een studierichting kiezen die rekening houdt met eventuele verdere studies of hun beroepstraject langs deze wegen beginnen uitstippelen. Daarnaast worden leerlingen met een oriënteringsproef bewust van de aankomende keuze voor studie- of beroepsuitwegen na het secundair onderwijs en zullen ze hier doordacht mee omgaan en zelf op zoek gaan naar informatie.

Het is erg belangrijk dat de leerling een duidelijke kijk op zijn eigen mogelijkheden krijgt. Een algemene oriënteringsproef maakt het voor de leerling mogelijk om zich tegenover het geheel van vakgebieden te positioneren. Het kan de leerling oriënteren in een bepaalde richting, het kan hem/haar bepaalde mogelijkheden doen uitsluiten of integendeel, een bepaald vakgebied extra onder de loep doen nemen omdat hij/zij toch graag in die richting wil verder gaan. Het kan een versterking zijn als hij/zij reeds een bepaalde keuze gemaakt had. Hier gaat het dus om een algemene proef die de focus vooral legt op interesses. Vaardigheden en kennis zijn hier nog van secundair belang, vooral omdat er in de volgende twee of drie jaren nog veel geleerd kan worden. In het opvolgingsgesprek kan ingegaan worden op de opvallende vaardigheden van de leerling of wenselijke voorkennis voor bepaalde vakgebieden.

In het zesde jaar wordt er een test aangeboden die vergelijking met de eerste test mogelijk maakt. Deze proef moet niet te uitgebreid zijn, en is er vooral op gericht om veranderde interesses op te sporen en zicht te krijgen op opvallende vaardigheden. De tweede proef is meer domeinspecifiek met een optionele verdieping voor leerlingen die nog twijfelen over bepaalde mogelijkheden. Deze test is niet bindend voor de toegang en de keuze tot het hoger onderwijs.

Deze domeinspecifieke proef geeft de leerling de kans om zijn interesses en vaardigheden nauwkeuriger te toetsen aan de vereiste begincompetenties voor het hoger onderwijs. Het resultaat op deze proef en de daaraan gekoppelde begeleiding vanuit school en CLB geeft de leerling feedback over de mate waarin zijn interesses en capaciteiten aansluiten bij deze studie.

Net als VSK is VVS er grote voorstander van om de testen te laten doorgaan in de eigen middelbare school, georganiseerd door het CLB. Leerlingen zijn hier beter op hun gemak en kunnen begeleid worden door hun eigen leerkrachten. Er moeten voor deze proeven, en voor oriëntering in het algemeen, door de overheid middelen vrijgemaakt worden, want de financiële last mag niet bij de leerlingen of hun ouders terecht komen. We willen hierbij wijzen op de terugverdieneffecten die deze investering in oriëntering oplevert. Meer studenten zullen de kans krijgen om zich te verdiepen in de mogelijkheden van verder studeren na het secundair onderwijs en studenten die sneller goed georiënteerd worden, lopen minder (dure) studievertraging op.

De proeven moeten wetenschappelijk samengesteld worden met input vanuit het hoger onderwijs en het secundair onderwijs, maar ook in samenspraak met scholieren en studenten. Het is belangrijk om dit systeem van oriënteringsproeven na enkele jaren op wetenschappelijk gevalideerde wijze te evalueren en te kijken of er een positief effect te vinden is. Daarom moet op voorhand precies vastgesteld worden wat men wil bereiken (betere slaagkansen, minder heroriëntering, ...). Er moet een pilootproject opgezet worden om in een eerste fase de gunstige effecten te controleren en de pijnpunten weg te filteren.

4. OVER DE RESULTATEN

De resultaten van de oriënteringsproeven moeten voldoende gekaderd aan de leerlingen en hun ouders worden doorgegeven. Deze proeven zijn tenslotte een momentopname, die het CLB en leerkrachten kunnen opnemen in een globaal beeld van de leerling. VVS wil de nadruk leggen op de gesprekken die volgen op de oriënteringsproef.

Voor alle leerlingen is een gesprek waarin de resultaten van de test worden voorgelegd en verklaard noodzakelijk. Leerlingen moeten op die manier de resultaten niet alleen interpreteren, maar krijgen hulp van het CLB. Vooral voor leerlingen waarvan de resultaten ingaan tegen de verwachtingen is een deskundige begeleiding levensnoodzakelijk. Bespreking van vaardigheden en voorkennis kan onderdeel zijn van dit gesprek, met de uitkomsten van de proef als vertrekpunt.

Een opvolgend gesprek kan bovendien meer ingaan op de motivatie van de leerling om een bepaalde studiekeuze aan te vatten. Dit is namelijk ook een belangrijke factor in het studiesucces in het hoger onderwijs, maar kan moeilijk gemeten worden in een formele proef.

Het is belangrijk om de begeleiders die deze gesprekken voeren voldoende op te leiden. Het oriënteringsproces van leerlingen moet op voldoende professionele wijze benaderd worden en hiervoor is een grondige kennis van het hoger onderwijs en alle mogelijkheden in het aanbod noodzakelijk.

5. CONCLUSIE

VVS wil twee progressieve oriëntatieproeven op het einde van de tweede graad en op het einde van het secundair onderwijs. De eerste proef zal vooral peilen naar de interesses van leerlingen, waar de tweede proef interesses, maar ook vaardigheden en begincompetenties voor het hoger onderwijs zal testen. De proeven zullen vooral als aanknopingspunt dienen om een opvolgingsgesprek te voeren. In dit gesprek worden de resultaten van de proef besproken met de leerling en er wordt gepeild naar motivatie en vaardigheden. Het CLB moet instaan voor het afnemen van deze proeven en een professionele (!) begeleiding verzekeren.

We willen benadrukken dat deze testen geenszins bindend zijn voor de uiteindelijke keuze in het hoger onderwijs. Leerlingen en studenten zijn zelf verantwoordelijk voor hun studiekeuze en aan die vrijheid mag niet getornd worden. Wel kunnen deze oriënteringsproeven bijdragen aan een zinvolle ondersteuning binnen een breder oriënteringstraject. Om te vermijden dat leerlingen slechts kiezen voor richtingen die ze al kennen is het essentieel dat de oriënteringsproeven gekoppeld worden aan een grondige informering over de keuzemogelijkheden over onderwijsnetten heen.